

Η εξέγερση του Πολυτεχνείου τον **Νοέμβριο του 1973** ήταν η κορυφαία αντί-δικτατορική εκδήλωση και προανήγγειλε την πτώση της χούντας των συνταγματαρχών. Ας θυμηθούμε λίγο το ιστορικό πλαίσιο της περιόδου.

Τα ξημερώματα της 21^{ης} Απριλίου 1967 εκδηλώθηκε στην Ελλάδα ένα στρατιωτικό κίνημα – πραξικόπημα με επικεφαλής τον ταξίαρχο Στυλιανό **Παττακό** και τους συνταγματάρχες Γεώργιο **Παπαδόπουλο** και Νικόλαο **Μακαρέζο**.

Κατέλυσε το δημοκρατικό πολίτευμα και επέβαλε δικτατορικό καθεστώς που διήρκεσε 7 χρόνια. Την εποχή εκείνη η χώρα βρισκόταν σε προεκλογική περίοδο. Είχαν προκηρυχτεί εκλογές για την 28^η Μαΐου και την εξουσία ασκούσε από τις 3 Απριλίου η ΕΡΕ με πρωθυπουργό τον Παναγιώτη Κανελλόπουλο και με τη συναίνεση του αρχηγού της αξιωματικής αντιπολίτευσης Γεωργίου Παπανδρέου και του Βασιλιά Κωνσταντίνου. Διάχυτη ήταν η πεποίθηση ότι τις εκλογές αυτές θα τις κέρδιζε η Ένωση Κέντρου και θα επανερχόταν στην εξουσία υπό τον Γ. Παπανδρέου και θα έμπαινε τέλος στη πολιτική ανωμαλία της εποχής που έμεινε στην ελληνική ιστορία ως «**Αποστασία**» και σηματοδοτήθηκε

με την παραίτηση του τότε λαοπρόβλητου πρωθυπουργού Γεωργίου Παπανδρέου στις 15 Ιουλίου 1965 μετά τη σύγκρουσή του με το παλάτι.

Είμαστε 17 χρόνια μετά τη λήξη του εμφυλίου πολέμου. Για την μετεμφυλιακή δεξιά της προ δικτατορικής περιόδου κομμουνιστές ήταν με την ευρεία έννοια και οι κεντρώοι και οπωσδήποτε ο απρόβλεπτος Ανδρέας Παπανδρέου, το ανερχόμενο αστέρι στην πολιτική σκηνή. Οι στρατηγοί, το παλάτι, κάποιοι πολιτικοί της δεξιάς και οι Αμερικάνοι

καλοέβλεπαν μια μικρής διάρκειας συνταγματική εκτροπή που θα επανέφερε τη πολιτική κατάσταση στη σωστή της ρότα, δηλαδή την εναλλαγή στην εξουσία της δεξιάς και ενός μετριοπαθούς κέντρου. Τα σχέδια αυτά πρόλαβε το πραξικόπημα της 21^{ης} Απριλίου όπου οι μικροί αξιωματικοί με πρόσχημα τον κομμουνιστικό κίνδυνο, με πραξικόπημα επέβαλαν τη χούντα των συνταγματαρχών. Να σημειωθεί ότι την περίοδο αυτή ο στρατός ήταν πανίσχυρος, η Αμερική θεωρούσε την Ελλάδα φέουδο της, το δεξιό παρακράτος ήταν ισχυρό (δολοφονία Λαμπράκη) και το παλάτι ήταν ένας αυτόνομος πόλος εξουσίας που δε βασίλευε αλλά κυβερνούσε. Οι πολιτικοί που κυβέρνησαν τα 17 χρόνια μετά τον εμφύλιο ασχολήθηκαν κυρίως με την ανοικοδόμηση της χώρας και την οικονομική ανάπτυξη και όχι τόσο με την διάνοιξη των δημοκρατικών θεσμών και την εξάλειψη των μνημών του εμφυλίου. Έτσι η τριάδα των συνταγματαρχών εκμεταλλεύτηκε το βαθύ ύπνο των δημοκρατικών κυβερνήσεων, φρόντισε να τοποθετήσει στις πιο νευραλγικές θέσεις του στρατεύματος ανθρώπους μνημένους στα σχέδιά τους και να ενισχύσει μέσα στην Αθήνα μεγάλες μονάδες μάχιμου στρατού.

Στις 3:30 λοιπόν ξημερώματα της 21^{ης} Απριλίου το στρατιωτικό κίνημα είχε επικρατήσει με σήμα κατατεθέν του τη φράση:

«Αποφασίζομεν και διατάσσομεν:

- **Απαγόρευση συγκεντρώσεων άνω των 3 ατόμων**
- **Αναστολή των διατάξεων του Συντάγματος**
- **Ματαίωση εκλογών της 28^{ης} Μαΐου 1967.»**

Η κατάργηση των στοιχειωδών ελευθεριών, οι φυλακές, οι εξορίες και τα βασανιστήρια, οι δολοφονίες των αντιπάλων του καθεστώτος, ο πνευματικός και πολιτιστικός μεσαίωνας

αλλά και η κυπριακή τραγωδία δείχνουν ότι η χούντα ήταν μια από τις μελανότερες στιγμές της σύγχρονης ιστορίας.

Η Ελλάδα από την 21^η Απριλίου «μπήκε στο γύψο» κατά την έκφραση του Γ. Παπαδόπουλου επτά χρόνια, τρεις μήνες και τρεις μέρες.

Το 1973 ο Γ. Παπαδόπουλος, ο ηγέτης της χούντας, ξεκίνησε κάποια διαδικασία φιλελευθεροποίησης του καθεστώτος με μερικές αποφυλακίσεις πολιτικών κρατουμένων, μερική άρση της λογοκρισίας, υποσχέσεις για νέο σύνταγμα και εκλογές στις 10 Φεβρουαρίου 1974. **Σκοπός της χούντας ήταν από την αρχή να ελέγχει τις φοιτητικές ενώσεις και με τους νόμους 2287 και 1347 να μπορεί να επιστρατεύει ανά πάσα στιγμή τους συνδικαλιστές φοιτητές έτσι ώστε να μην μπορούν να δράσουν εναντίον της.**

- **5 Φεβρουαρίου 1973** έγινε η πρώτη αποχή των φοιτητών του Πολυτεχνείου από τα μαθήματά τους και στις **13 Φεβρουαρίου** έγινε μεγάλη διαδήλωση μέσα στο Πολυτεχνείο την οποία διέλυσε η αστυνομία με βία και συλλήψεις.
- Ακολουθεί η **πρώτη** κατάληψη της Νομικής σχολής στην οδό Σόλωνος στις 21 Φεβρουαρίου από 4.000 φοιτητές με αίτημα την κατάργηση του νόμου 1347 που επέβαλε την επιστράτευση των «αντιδραστικών νέων». Πάλι επεμβαίνει η αστυνομία και λήγει η κατάληψη.
- **Δεύτερη** κατάληψη της Νομικής πραγματοποιείται τον Μάρτιο του 1973. Πρώτη φορά αναρτώνται πανό με τα αιτήματα «Ψωμί – Παιδεία - Ελευθερία», κατάργηση των νόμων 1347 και 2287, απομάκρυνση της χούντας και επιστροφή της Δημοκρατίας. Η αστυνομία δεν ήξερε πώς να αντιδράσει και πλήθος κόσμου είχε μαζευτεί κάτω από κτήριο της Νομικής χειροκροτώντας τους φοιτητές.

Το βράδυ της δεύτερης μέρας της κατάληψης επεμβαίνει η αστυνομία και εκκενώνεται η Νομική μετά από άγριους ξυλοδαρμούς και δεκάδες συλλήψεις. Τις ημέρες του Νοέμβρη του 1973 η Αθήνα φλέγονταν από τη μία άκρη μέχρι την άλλη. Καθημερινές διαδηλώσεις, οδοφράγματα, άγριο κυνηγητό από την αστυνομία, σταμάτημα των τρόλεϊ και των λεωφορείων και ξυλοδαρμός του κόσμου χωρίς λόγο και αιτία, αναμετρήσεις φοιτητών και οικοδόμων με τις αρχές ασφαλείας λάμβαναν χώρα σε καθημερινή βάση όχι μόνο στην Αθήνα αλλά και σε άλλες πόλεις της Ελλάδος.

- Στις **14 Νοεμβρίου** οι φοιτητές κήρυξαν αποχή από τα μαθήματα με αίτημα εκλογές φοιτητικών συλλόγων τον Δεκέμβριο. Διαδηλώσεις με συνθήματα όπως «**Κάτω η χούντα**» και «**Ελευθερία**» φουντώνουν σε όλα τα σημεία της Αθήνας με επίκεντρο το χώρο του Πολυτεχνείου. Κυνηγημένοι φοιτητές βρίσκουν καταφύγιο μέσα σε αυτό και μαζί τους χιλιάδες άλλοι εργάτες, υπάλληλοι, οικοδόμοι και απλοί Αθηναίοι κάθε ηλικίας που κατέβηκαν από όλες τις συνοικίες της Αθήνας για συμπάρασταση στους φοιτητές. Όταν διαδίδεται ότι οι φοιτητές του Πολυτεχνείου έχουν εγκλωβιστεί μέσα, σύσσωμοι οι φοιτητές της Νομικής κατεβαίνουν και αυτοί στο Πολυτεχνείο.

Έτσι άρχισε η κατάληψη του Πολυτεχνείου.

Οι πόρτες έκλεισαν. Εκλέχθηκε συντονιστική επιτροπή για την διεξαγωγή του Αγώνα. Σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα οι συντονιστικές επιτροπές όλων των φοιτητικών οργανώσεων ενωμένες ενάντια στη χούντα δημιουργούν μέσα στο Πολυτεχνείο τυπογραφεία με πολυγράφους, νοσοκομεία, μαγειρεία και πάνω από όλα το ραδιοφωνικό σταθμό που

άρχισε να εκπέμπει και να ακούγεται σε όλη την Ελλάδα με το σύνθημα: «Εδώ Πολυτεχνείο, εδώ Πολυτεχνείο».

Τη δεύτερη μέρα της κατάληψης οι φοιτητές κάλεσαν τα ΜΜΕ και έδωσαν συνέντευξη γνωστοποιώντας τα αιτήματά τους. Συγκροτήθηκαν συνεργεία φοιτητών που έγραφαν συνθήματα σε πλακάτ, σε τοίχους, σε τρόλεϊ, σε λεωφορεία και σε ταξί. Ομάδες φοιτητών ανέλαβαν τη περιφρούρηση του χώρου ξεχωρίζοντας τους δημοκράτες Αθηναίους από τους

προβοκάτορες. Πρώτη αντίδραση του καθεστώτος ήταν να στείλει μυστικούς πράκτορες να ανακατευτούν με το πλήθος που συνέρρεε στο Πολυτεχνείο καθώς και να ακροβολήσει σκοπευτές στα γύρω κτήρια.

- 16 Νοεμβρίου μεγάλες στρατιωτικές δυνάμεις επιτέθηκαν στο συγκεντρωμένο από έξω πλήθος με κλομπ, δακρυγόνα και σφαίρες ντουμ ντουμ. Οι περισσότεροι διαλύθηκαν. Όσοι έμειναν έστησαν οδοφράγματα ανατρέποντας τρόλεϊ και συγκεντρώνοντας υλικά από νεοαναγειρόμενες οικοδομές άναψαν φωτιές για να εξουδετερώσουν τα δακρυγόνα. Η αστυνομία κάνει χρήση όπλων. Όταν ο Γ. Παπαδόπουλος διαπίστωσε ότι η αστυνομία αδυνατούσε να εισέλθει στο Πολυτεχνείο, αποφάσισε να χρησιμοποιήσει το στρατό.

Τρία άρματα μάχης κατέβηκαν από το Γουδί προς το Πολυτεχνείο. Τα δύο στάθμευσαν στις οδούς Τοσίτσα και Στουρνάρα αποκλείοντας τις πλαϊνές πύλες του ιδρύματος και το τρίτο έλαβε θέση απέναντι από την κεντρική πύλη.

Η συντονιστική επιτροπή των φοιτητών ζήτησε διαπραγματεύσεις αλλά το αίτημα απορρίφθηκε. Τρεις τα ξημερώματα της 17^{ης} Νοεμβρίου το άρμα από την κεντρική πύλη έλαβε εντολή να εισβάλλει. Έπεσε πάνω στην πύλη, την έριξε παρασύροντας μία κοπέλα που ήταν σκαρφαλωμένη στον περίβολο κρατώντας την ελληνική σημαία. Οι μοίρες των ΛΟΚ μαζί με ομάδες μυστικών και μη αστυνομικών εισέβαλαν στο Πολυτεχνείο κυνηγώντας τους φοιτητές που προσπαθούσαν να διαφύγουν στους γύρω δρόμους.

Αρκετοί σώθηκαν βρίσκοντας άσυλο στις γύρω πολυκατοικίες. Πολλοί συνελήφθησαν (840 άτομα κατά την αστυνομία, κατά τους δημοσιογράφους γύρω στους 2400). **Οι νεκροί επισήμως 34 άτομα.**

Ο Γ. Παπαδόπουλος κήρυξε στρατιωτικό νόμο αλλά στις 25 Νοεμβρίου ανατράπηκε με πραξικόπημα και πρόεδρος ορίστηκε ο αντιστράτηγος Φαίδων **Γκιζίκης** και πρωθυπουργός ο Αδαμάντιος **Ανδρουτσόπουλος**.

Όμως ο ισχυρός άνδρας του νέου καθεστώτος ήταν ο διοικητής της Στρατιωτικής Αστυνομίας ταξίαρχος Δημήτριος **Ιωαννίδης** που επέβαλε καθεστώς σκληρότερο από εκείνου του Παπαδόπουλου.

Η δικτατορία τελικά κατέρρευσε στις 23 Ιουλίου 1974 αφού είχε προηγηθεί η τουρκική εισβολή στην Κύπρο. Ο Γκιζίκης και ο αντιστράτηγος Ντάβος διοικητής του Γ' σώματος στρατού κάλεσαν τον Κωνσταντίνο Καραμανλή να επιστρέψει στην Ελλάδα από το Παρίσι που ζούσε εξόριστος για να επαναφέρει τη δημοκρατική διακυβέρνηση στη χώρα. Οι πρωταίτιοι του πραξικοπήματος δικάστηκαν και καταδικάστηκαν με δικαστική απόφαση στις 23 Αυγούστου 1975.